

Тітко І. А.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Полтава, Україна

**ДО ПИТАННЯ ЗМІНИ ДЕРЖАВНО-ВЛАДНОГО СУБ'ЄКТА,
ЯКИЙ ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ ПРО ПОЧАТОК КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ У ФОРМІ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ**

За раніше чинним кримінально-процесуальним законодавством скарги щодо справ приватного обвинувачення подавались безпосередньо до суду і саме суд виносив рішення про порушення кримінальної справи. З позиції засади змагальності та концептуальної вимоги забезпечення неупередженості суду подібний нормативний підхід видавався, м'яко кажучи, дещо сумнівним. Відтак, наукова спільнота все частіше вказувала на необхідність приведення ситуації у відповідність до міжнародних стандартів [див.: 1, с. 15], шляхом

повного позбавлення суду функцій з обвинувальним відтінком [див.: 2, с. 50; 3, с. 112; 4, с. 337-338].

Доволі ілюстративним у цьому аспекті є прийняте свого часу Рішення Конституційного Суду Російської Федерації у якому, розмірковуючи щодо можливості суду порушувати кримінальні справи, інтерпретатор, висловив ряд, на наш погляд, абсолютно справедливих тез, зокрема:

– конституційна засада відмежування законодавчої виконавчої та судової влади і самостійності кожної з них в кримінальному судочинстві передбачає розмежування покладених на відповідні органи функцій, а саме конституційної функції відправлення правосуддя та функції кримінального переслідування;

– покладаючи на суд в кримінальному процесі виключно задачу здійснення правосуддя, Конституція не відносить до його компетенції кримінальне переслідування, через яке реалізуються закріплені, зокрема, за виконавчою владою конституційні повноваження по боротьбі зі злочинністю;

– наділення суду повноваженнями з порушення кримінального переслідування не узгоджується з вимогою незалежності суддів, а також не відповідає положенням Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (п. 1 ст. 14), який надає кожному, хто обвинувачується у злочині, право на справедливий розгляд його справи компетентним, незалежним і неупередженим судом [5].

Хоча, заради справедливості слід вказати, що у цьому ж рішенні і в деяких більш ранніх позиціях [див.: 6] інтерпретатор вказує, що процесуальний інститут провадження по справам приватного обвинувачення за скаргою потерпілого передбачає розмежування функції відправлення правосуддя, покладеної на суд, і функції обвинувачення, яку в цьому випадку реалізує потерпілий. Повноваження суду порушувати кримінальну справу даної категорії по суті означає лише його право і обов'язок прийняти до свого розгляду скаргу потерпілого. Порушення судом кримінальних справ приватного обвинувачення, таким чином, має іншу юридичну природу, ніж порушення кримінальних справ публічного обвинувачення **[Ошибка! Закладка не определена.]**. Думається, що подібне пояснення є прийнятним, зважаючи на той факт, що відповідно до законодавства РФ (на відміну від раніше чинного законодавства України) суд при прийнятті заяви не вирішує питання про можливість порушення або відмови у порушенні кримінальної справи (а відтак не робить попередніх висновків про наявність або відсутність ознак злочину). Подібну ситуацію можна порівнювати з виникненням субсидіарної форми приватного обвинувачення відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства України (йдеться про випадок, коли прокурор відмовляється від обвинувачення, але суд продовжує розгляд зважаючи на висловлене потерпілим бажання підтримувати обвинувачення замість прокурора).

Разом із тим порядок порушення кримінальних справ судом відповідно до положень КПК 1960 р. мав принципово іншу правову природу: отримавши скаргу потерпілого суддя порушував кримінальну справу, або відмовляв у її порушенні залежно від того чи вбачав він у скарзі достатні дані, які вказують на

ознаки злочину (п. 2, 3 ч. 2 ст. 251 КПК 1960 р.). Відтак, приймаючи рішення про порушення кримінальної справи приватного обвинувачення суддя змушений був робити попередній висновок про фактичні обставини, що ставило під сумнів неупередженість та об'єктивність його подальшої діяльності при розгляді такої справи по суті.

Тож, вбачається, що вказаний елемент реформування кримінального процесу України заслуговує на схвалення, оскільки є ваговою гарантією неупередженості суду як арбітра в спорі між двома сторонами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маркуш М.А. Принцип змагальності в кримінальному процесі України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М.А. Маркуш; Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. – Х., 2006. – 20 с.
2. Гончаренко В. Г. Вісник / В. Г. Гончаренко, М. Є. Блудиліна // Академії адвокатури України. – 2010. – 2(18). – С. 48-53.
3. Маляренко В. Т. Про змагальність сторін у кримінальному судочинстві та функціональне становище суду (окремі аспекти) / В. Т. Маляренко // Кримінальний процес України: Стан та перспективи розвитку : Навч. Посібник : Вибрані наукові праці. – К. : «Ін Юре», 2004. – С. 104–119.
4. Грошевой Ю. М. Роль суду в змагальному кримінальному процесі / Ю. М. Грошевой // Проблеми законності. – 2009. – Вип. 100.– С. 337-345.
5. Постановление Конституционного Суда Российской Федерации от 14 января 2000 г. № 1-П по делу о проверке конституционности отдельных положений Уголовно-процессуального кодекса РСФСР, регулирующих полномочия суда по возбуждению уголовного дела, в связи с жалобой гражданки И.П. Смирновой и запросом Верховного Суда Российской Федерации // Веб-сайт Конституционного Суда Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
6. Определение Конституционного Суда Российской Федерации по запросу Первомайского районного суда города Пензы о проверке конституционности отдельных положений статьи 109 Уголовно-процессуального кодекса РСФСР № 12-О от 26 января 1999 г.

**ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ПРИЧОРНОМОРСЬКА ФУНДАЦІЯ ПРАВА»**

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА:
ПЕРСПЕКТИВИ ТА ПРІОРИТЕТИ»**

22-23 січня 2016 р.

**Одеса
2016**

УДК 340.13(063)
ББК 67.0я43
Р 45

Р 45 Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети:
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 22-23 січня 2016 р.) – Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2016. – 104 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «**Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети**». Для студентів, аспірантів, викладачів, науковців юридичних вищих навчальних закладів, представників судових та інших правозастосовчих органів держави, адвокатів, представників юридичних громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

Погляди авторів, викладені в цьому збірнику, необов'язково відображають позицію організаторів міжнародної науково-практичної конференції «**Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети**».

УДК 340.13(063)
ББК 67.0я43